

Almanya'daki Göçmenlere Ana Dili Eğitimi: İtalyan, Yunan ve Türk Örneği*

Tuğba ÖZEN^{1,*}, Mehmet CANBULAT²

Makale Bilgisi	Öz
<p>Geliş: 30.06.2023 Kabul: 26.09.2023 Yayın: 30.09.2023</p> <p>Anahtar kelimeler: Ana Dili Öğretimi, İki Dillilik, Dil Öğretim Programları.</p>	<p>Çalışmanın amacı Almanya'da yaşamını sürdüren göçmenlerin ana dili öğretimine dair izledikleri dil öğretimi yaklaşımları ve bu alana yönelik gerçekleştirilen çalışmaları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, Almanya'ya göç veren devletlerin ana diline yönelik yapmış oldukları çalışmalar ve bunların karşılaştırılması resmedilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda çalışmada Türklerin, Yunanların ve İtalyanların öğretmen atamaları, öğretim materyalleri, öğretim programları ve bu alana dair oluşturulan e-plaformları incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmadaki veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda yurt dışında bu dersi okutmak için atanan öğretmenlerden alanda uzmanlık aranmadığı saptanmıştır. Yine elde edilen bulgulara göre Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yurt dışındaki ana dili öğretimine yönelik öğretim programlarının ve ders kitaplarının geliştirildiği tespit edilmiştir. Ancak "Türkçe ve Türk Kültürü" dersi için kullanılan kitapların yurt dışında ikamet eden çocukların dil düzeyine uygun olmadığı ve İtalyanca öğretiminde bazı kitapların hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yurt dışında yaşayan Yunan, İtalyan ve Türk göçmen çocukların kendi öz benliklerini unutmamaları, ana dilleri ve kültürleriyle olan bağlarının kopmaması ve aynı zamanda buldukları ülkeye uyum sağlamalarına yönelik "E.DIA.M.ME", "Vivi Italiano" ve "Uzaktaki Yakınlarımız Projesi" kapsamında internet sitelerinin kurulduğu fakat yurt dışındaki Türk çocukları için hayata geçirilen "Uzaktaki Yakınlarımız Projesinin" günümüzde işlevselliğinden uzak olduğu söylenebilir.</p>

Teaching Native Language to Immigrants in Germany: The Example of Italian, Greek and Turkish

Article Info	Abstract
<p>Received: 30.06.2023 Accepted: 26.09.2023 Online: 30.09.2023</p> <p>Keywords: Mother Tongue Teaching, Bilingualism, Language Teaching Programs.</p>	<p>The present study aims to reveal language teaching approaches conducted by immigrants in Germany and the studies carried out in this field. In line with this aim, it will be tried to portray the studies on mother tongue of the states that immigrated to Germany and their comparisons. In this context, teacher appointments, teaching materials, teaching programs and e-platforms created in this field by Turks, Greeks and Italians are examined. In this direction, the data in the research were obtained through document analysis, one of the qualitative research methods. As a result of the research, it was determined that there was no need for expertise in the field from the teachers appointed to teach this course abroad. Besides, according to the findings, it was determined that the curriculum and textbooks for native language teaching abroad prepared by the Ministry of National Education were developed. However, it was concluded that the books used for the "Turkish and Turkish Culture" course were not suitable for the language level of children living abroad and that some books were used in both native language teaching and foreign language teaching in Italy. In addition, internet sites were established within the scope of "E.DIA.M.ME", "Vivi Italiano" and "Relatives from Afar", to ensure that Greek, Italian and Turkish immigrant children living abroad would not forget their identity and break their ties with their native language and culture while adapting to the country they live in. It can be said that the "Distance Relatives Project", which was implemented for Turkish children abroad, is far from functional today.</p>

¹ Sorumlu yazar, Almanya, ORCID: 0009-0008-7157-4876, tugbaozen@hotmail.de

² Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Türkiye, ORCID: 0000-0002-1781-2684, canbulatm@gmail.com

*Bu makale birinci yazarın ikinci yazarın danışmanlığında yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Bu makaleden alıntı yapmak için/ To cite this article:

Özen, T., & Canbulat, M. (2023). Almanya'daki göçmenlere ana dili eğitimi: İtalyan, Yunan ve Türk örneği. *Elektronik Dil ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 75-92. <http://dx.doi.org/70847>

Giriş

1955 yılından itibaren anlaşmalar doğrultusunda İtalya, Yunanistan, Türkiye gibi Avrupa'nın farklı yerlerinden Batı Avrupa ülkelerine ve özellikle Almanya'ya iş gücü göçü başlamıştır. İlk aşamada geçici bir süreliğine gerçekleşen ve kitlesel olarak devamlılığını sürdüren bu işçi göçü alımı 1973 yılında alınan kararlarla durdurulmuştur. O günden bu yana -yaklaşık 60 senedir- Almanya'da farklı dillere mensup göçmenler bir arada yaşamlarını sürdürmektedir.

Dil öğreniminin en temel görevlerinden biri de kültür aktarımıdır (Direkci, Şimşek ve Akbulut, 2020). Eğer kültür taşıyıcısı olan dil yeterince gelişim gösterememişse, doğal olarak bireyin diğer kültürlerle olan bağı da zayıf olacaktır. Göçmen çocuklarının ana dilleri gelişmemişse bu çocuklar öz kültürlerini benimseyemeyecekleri gibi, diğer kültürlerle kuracakları ilişkilerde de başarı sağlayamayacaklardır (Ergenç, 1993, s.61). Bu sebeple ana dili, milletin sahip çıkması gereken en önemli kazanımlardan biridir. Çünkü dil, milleti millet yapan temel unsurlardan biridir. Aynı dili konuşmak, millet olmanın öncü ve en mühim şartıdır. Aynı dili konuşmayan insanlar aitlik hissiyatını da kaybederler (Koçak, 2012, s.304).

Yurt dışında birçok kültürün bir arada yaşadığı ortamlarda büyüyen çocukların kültürel problemlerinin giderilmesi ikinci dil eğitimi eksikliğinin önlenmesi için yeterli olmamakla birlikte iyi düzeyde ana dili eğitimi ile desteklenmelidir. Ana dilinin temeli oturduğu takdirde üstüne gelecek diğer tüm kazanımların da bir o kadar dirençli ve kalıcı olma ihtimali yüksektir (Arslan ve Şaşmaz, 2016, s.182). Nitekim ana dili, kişinin doğduğu andan itibaren maruz kaldığı ilk dildir. Her ne kadar insanlar birden fazla dile hâkim olsa da kişinin kendini en iyi ifade ettiği, duygularını ve düşüncelerini en iyi aktardığı dil ana dilidir.

Yaşanılan ülkenin diline hâkim olmak hiç şüphesiz topluma uyum açısından önemli ve gereklidir. Almanya'da yaşamını sürdüren göçmenler, çocuklarının üst düzey eğitim almaları ve sosyal yaşantılarında Almanlarla herhangi bir dilsel kopukluk yaşanmaması açısından iyi düzeyde Almanca bilmelerini istemektedirler. Bu sebeple pek çoğu, aileleriyle bile Türkçenin yanında Almanca konuşmayı yeğlemektedirler. Fakat ana dili zannedildiği gibi Almancayı öğrenmede herhangi bir engel oluşturmamakta, bilakis iyi düzeyde Almanca öğrenilmesi için şarttır (Koçak, 2012, s.305).

Dilin en önemli görevlerinden biri, "kültür taşıyıcı" olmasıdır (Koparan ve Canbulat, 2020). Türkçe on bin yılı aşkın süredir işlenerek bu zamana kadar gelmiş, bizden binlerce yıl öncesinde yaşamını sürdüren atalarımızın kültürel miraslarının da bize, günümüze ulaşmasını sağlamıştır. İnanç, kültür, töre, yaşayış tarzı, toplumsal değerler gibi tüm öğeler dil vasıtasıyla geçmişten geleceğe aktarılmaktadır. Bu sebeple ana dilde eğitim ve öğretim özellikle Avrupa'da yaşayan Türkler için vazgeçilmez bir gerekliliktir (Yıldız, 2012, s.2). Yurt dışında çok dilli bir ortamda büyüyen bir çocuğun kendi kimliğini koruyabilmesi, muhakeme yeteneğinin gelişimi, doğru anlama ve toplum içinde farklı durumlara olumlu uyum sağlayabilme becerilerinin gelişimi açısından ana dili ayrı bir önem ve anlam taşımaktadır (Çakır, 2002, s.43).

Almanya, Avrupa ülkeleri arasında en çok göç alanların başında gelmektedir. Türkiye gibi Almanya'ya göç veren birçok ülke, göçmenlerin ana dillerine yabancılaşmalarını önlemek için farklı girişimlerde bulunmaktadır. Almanya ile ilgili devletlerarasında uluslararası kültür anlaşmaları yapılmakta, anlaşmaların süreleri sona erdiğinde yenilenmektedir (Aytan, Başkapan ve Uysal, 2018, s.20). Özellikle yurt dışında çok dilli ortamlarda yetişen çocuklar için ana dili eğitiminin önemi son derece büyüktür. 1964'te yapılan Federal Almanya Eğitim Bakanları Konferansı'nda, okul programlarında göçmen işçi çocukları için ana dili derslerinin yer alması kararı verilmiştir (Yıldız, 2012, s.14). Başlangıçta misafir olarak gördükleri göçmen ve göçmen

çocuklarının memleketlerine geri döndüklerinde uyum sorunu yaşamamaları için ana dili eğitimi verilmesi uygun bulunmuştur. Buna rağmen geri dönme düşüncesi artık söz konusu olmadığından ana dili eğitiminin yararsız olduğu düşüncesi, Avrupa ülkelerinde uygulanan dil politikalarında aleni veya örtük bir şekilde öne sürülerek ana dili, ülke dilinin öğrenilmesine mâniymiş gibi gösterilmektedir. Oysa her iki dili öğrenmek de son derece önemlidir. Ana dilinin öğrenimi gençlerin öz kültürleriyle ilişkileri ve benlik gelişimleri için; ülke dilinin öğrenilmesi ise sosyal yaşamları ve akademik hayatlarında büyük önem taşımaktadır (Aytan, Başkapan ve Uysal, 2018, s.19).

Bu bağlamda, Türkçenin ikinci dil ortamında dinç kalması ve bir sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için kurum ve kuruluşların bulunması şarttır. Farklı alanlarda hizmet sunan dini ve toplumsal kuruluşların olmasının yanı sıra Türkçe öğretimini ve yaygın kullanımını teşvik edecek nitelikli kuruluşlar daha tam manasıyla oluşmamıştır. Bunun farklı sebepleri vardır. Öncelikle, göçün gerçekleştiği Batı Avrupa ülkeleri Türkçe ana dili dersinin okullarda düzenli ve nitelikli eğitimine yeterince destek sağlamamışlardır. Müfredatta Türkçe dersi için ayrılan süre birkaç saatle sınırlıdır. Bunun yanı sıra, derslerin işlendiği ortamlar genellikle sınıf olarak kullanılmayan, derslik niteliği bulunmayan merdiven altı mekânlar olmuştur. Derslerde kullanılan öğretim materyalleri Batı Avrupa'da yetişen çocukların dilsel gelişimine ve dünyalarına hiçbir zaman uygun olmamıştır. Her ne kadar Hollanda ve Fransa'daki orta dereceli eğitim kurumları için nitelikli materyal geliştirme faaliyetleri başlamışsa da bu, arzulanan düzeyde olmamıştır. Öte yandan Türkiye'den gelen öğretmenler beklenen seviyede verim sağlayamamış, kendi uyum sürelerini tamamlayıp, düzenleri oturmadan görev sürelerini bitirerek memleketlerine geri dönmüşlerdir. Özetle, yurt dışındaki yeni nesil Türk gençlerinin kimliklerinin muhafaza edilmesi ve dilsel becerilerinin gelişimi için büyük önem taşıyan Türkçe öğretimi nispeten yetersiz kalmıştır (Karababa ve Karagül, 2014, s.156-157).

Kişilerin sağlıklı kimlik kazanmaları, özelde ailelerin, genelde ise içinde buldukları toplum ve okulların destekleyici tutum ve tutarlılığı ile doğrudan bağlantılıdır (Koçak, 2015). Ailenin ana dilin önemine olan yaklaşımı çocukların da ana dili öğrenme eğilimi üzerinde etki göstermektedir ve bu hususta da çocuğu teşvik etmeleri gerekir. Göçmen çocuklar Türkçeyi çok kısıtlı alanlarda kullanmaktadırlar. Bu sebeple ana dilini temiz ve kurallarına uygun şekilde öğrenebilmeleri için ana dili eğitimi büyük ihtiyaçtır (Baştuğ ve Kara, 2018, s.39). Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili makamlarına da ailelere de yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik ciddi sorumluluklar düşmektedir. Yapılan bu çalışmada, Almanya'daki ana dili eğitiminin güncel durumu, göçmenlerin ana dili eğitimine yönelik tutumları ve göç veren ülkenin bu alanda yaptığı çalışmalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Almanya'ya göç veren devletlerin ana diline yönelik çalışmaları ve bunların karşılaştırılması resmedilmeye çalışılacaktır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Almanya'daki göçmenlere verilen ana dili eğitimini İtalyan, Yunan ve Türk öğretim stratejileri açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olay ve algıların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konulduğu bir süreci kapsamaktadır. Nitel araştırmalarda araştırmacılar, esnek olabilmeli, veri toplama sürecinde elde ettiği veriler çerçevesinde araştırma sürecini yeniden şekillendirebilmeli, araştırma modelinin oluşturulmasında ve verilerin analizinde tümevarım yaklaşımını sergileyebilmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.39-49).

Bu araştırmada nitel araştırmaya dayalı betimsel tarama modeli esas alınmıştır. Karasar'a göre (2015), betimsel tarama modeli geçmişte veya hlihazırda var olan bir durumu olduğu hliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan nesne, olay veya birey kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Nitel araştırma yöntemi anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştırmasıyla beraber esnek yapısı gereği araştırmacıya derinlemesine keşif yapma imknı sunmaktadır (Karataş, 2015, s.63). Çalışma kapsamında elde edilen veriler doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman analizi; araştırılması amaçlanan olgu ve olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsamaktadır (şimşek ve Yıldırım, 2016, s.189).

Araştırman Materyali

Araştırma erevesinde Almanya'daki göçmenlere verilen ana dili eğitimi ile makale, tez ve kitaplar olmak üzere akademik çalışmalar, araştırma nesnesi olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla öncelikle literatür taraması yapılmış ve kuramsal bölüm oluşturulmuştur. Akademik çalışmaların ortaya çıkarılması için internet ortamında tarama yapılmıştır. Çalışmanın merkezinde Almanya'daki göçmenlerin ana dili eğitimi, ğretimi bulunduğundan Almanya'daki göçmenlerin ana dili eğitimi alanındaki lisans, lisansüstü w3wprogramları ve bu programlara ait resm internet sitelerinden ulaşılabilen bilgiler ile sınırlı tutulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada incelemek için eser olarak kullanılmak üzere yapılmış araştırmalar taranmıştır. Bu süreçte doküman incelemesi tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler doküman incelemesi yolu ile toplanmıştır. Doküman analizi kapsamında Almanya'daki İtalyan, Yunan ve Türk göçmenlerin ana dili eğitimi ve öğretimiyle ilgili resm dokümanlar incelenmiş ve Türkçeye araştırmacılar tarafından çevrilmiştir. Dokümanlar, araştırma sürecinin başlaması için hazır tutulan yazılı veya görsel malzemeler olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 2015). Doküman incelemesi ise araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2011).

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmada nitel araştırmaların veri analizinde uygulanan dört aşama (verilerin kodlanması, temaların tespit edilmesi, kod ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması) takip edilmiştir. Araştırmanın analiz sürecinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz sürecinde ortaya çıkan veriler, önceden belirlenmiş temalara uygun olarak düzenlenir ve yorumlanarak okuyucuya sunulur. Bu kapsamda veriler öncelikle sistematik bir şekilde betimlenir ve ardından yapılan betimlemeler açıklanarak yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde irdelenir ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve şimşek, 2011).

Araştırma sürecinde ilk olarak bu alanda yapılmış çalışmalar ve eserler okunmuştur. Araştırmanın konusu doğrultusunda Almanya'da yetişen iki dilli Türk, Yunan ve İtalyan çocuklarının ana dili öğretiminin tarihsel boyutu, bu ders için seçilen öğretmenleri, kitapları ve müfredatı ve bu alana yönelik oluşturulan e-plaformlar analiz edilmiştir. Elde edilen veriler farklı başlıklar altında sistemli bir şekilde toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır (Altunışık, vd. 2010, s.322). Çalışmada da betimsel analize uygun olarak yurt dışında yetişen iki dilli Türk, Yunan ve İtalyan çocuklarına yönelik ana dili öğretiminin

tarihsel boyutu, bu ders için seçilen öğretmenleri, kitapları ve müfredatı ve bu alana ilişkin e-platformları hakkında öncelikle konu ile ilgili bir çerçeve oluşturulmuştur, çerçeveye uygun kavramlar belirlenmiş, kavramlar tanımlanmış ve son olarak kavramların kullanım durumları yorumlanmıştır.

Bulgular

1. Almanya'daki Göçmenlerin Ana Dili Eğitiminde İtalyanların, Yunanların ve Türklerin Durumu

İtalyanların Almanya serüveni, 1955 yılı aralık ayında Federal Almanya Cumhuriyeti ve İtalya arasında imzalanan anlaşma çerçevesinde hayata geçmiştir (Sala, 2007, s.95). Yaklaşık 65 yılı aşkındır 648.000 İtalyan kökenli göçmen Almanya'nın farklı eyaletlerinde yaşamaktadır ve Almanya'da bulunan yabancı menşe ülkeler arasında 5'inci sırada yer almaktadır. (Statistika, 2021). 1971'den beri İtalyancanın yurt dışında yaşaması ve İtalyan göçmenlerin dillerini ve öz kültürlerini unutmamaları için İtalyan dili ve kültürü kursu adı altında ilkokullarda ana dili dersleri olarak işlenmektedir (Circoscrizione Concolare di Berlino, 2016-2017). Bununla beraber İtalyan dili ve kültürünün tanıtımını üstlenen dünyanın farklı yerlerinde kurulan İtalyan kültür enstitüleri mevcuttur. Avrupa Birliği ülkelerinde 33 enstitü bulunmaktadır. Bunlardan 5'i Almanya'nın Hamburg, Berlin, Köln, Münih ve Stuttgart şehirlerindedir ve İtalyan dili ve kültürünün yaşatılması ve yaygınlaşmasında ana aktördür (documenti.camera, 2021).

Yunanistan'dan Federal Almanya Cumhuriyeti'ne göç 30 Mart 1960 tarihinde0 iki devlet arasındaki işe alım anlaşması kapsamında atılan imza ile başlamıştır (Brachat-Schwarz, Wolf ve Kaiser, 2020: 3). Almanya'da yaşayan yabancıların menşe ülkeleri sıralamasında Yunanistan 8'inci sırada yer almakta ve o günden bugüne yaklaşık 364.000'den fazla Yunan kökenli Almanya'nın farklı bölgelerinde yaşamını sürdürmektedir (Statistika, 2021). Başta Almanya olmak üzere Avrupa Birliği ülkelerindeki Yunan dili eğitimi Yunanistan tarafından finanse edilip denetlenmektedir (EAENH, 2013: 4). Bunun yanı sıra yurt dışında Yunanca eğitiminin örgütlenme biçimlerinden biri de T.E.G'dir (Yunan Dili ve Kültürü Bölümleri). Millî Eğitim ve Diyanet İşleri Bakanlığı tarafından oluşturulan ve Almanya'nın 39 şehrinde faaliyette olan T.E.G'nin amacı, yurt dışındaki yeni nesillere Yunan dilini ve kültürünü öğretmektir (EDU.KLIMAKA, 2020).

Yurt dışında yaşayan Türklerin tüm ihtiyaçlarının karşılanması görevini kanunlarımız devlete yüklemiş ve koruma altına almış bulunmaktadır. Nitekim anayasamızın 62. maddesi hükmüyle, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın her alandaki ihtiyaçlarının giderilmesini, bu çerçevede özellikle çocuklarının eğitimi için gerekli tedbirleri alma görevini devletin üstlendiğini açıkça belirtmektedir. Aynı şekilde Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 59. maddesi de Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleriyle ilgili devlet hizmetlerinin düzenlenmesinde Millî Eğitim Bakanlığı'nı sorumlu tutmaktadır. Bu hükümler gereği değişik zamanlarda ilgili ülkeler ile uluslararası kültür anlaşmaları yapılmıştır (Aytan, Başkaplan ve Uysal, 2018: 20). Yurt dışında yaşayan göçmen işçilerin vaziyetini düzenleyen "Avrupa Antlaşması'nın 15. Maddesi" uyarınca, göçmen işçi çocuklarının yararı için kursların açılması, antlaşmayı uygulayan taraflarca koruma altına alınmıştır. Bu maddeden yola çıkarak Federal Almanya Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki bulunan antlaşma sınırlarında Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri mahalden atanan Türk öğretmenleri veya Türkiye Cumhuriyeti'nin gönderdiği öğretmenler tarafından işlenmektedir (MEB, 1996, akt. Çakır ve Yıldız, 2016, s.220).

Dersler, ailelerin talebi üzerine öğrenci sayısının en az on ikiye ulaşması durumunda, haftada ortalama iki saat öğleden sonra ek ders olarak işlenmektedir (Arıcı ve Kırkkılıç, 2017, s.482). Türkçe ve Türk kültürü dersleri Alman müfredatında bulunmadığından ders notları

öğrencilerin ortalamalarını etkilememektedir (Okur, İnce ve Güleç, 2016, s.31). Dersler, katılan öğrenci sayısının az olması ve öğrencilerin farklı yaş aralıklarında olması sebebiyle birleştirilmiş sınıf niteliğinde işlenmektedir (Şen, 2015, s.55).

2. Almanya'daki Göçmenlerin Çocuklarına Ana Dili Öğretimi için Görevlendirilen Öğretmenler

İtalya Örneği

İtalya Cumhuriyeti, Almanya'da yaşayan çocukların İtalyan dilini ve kültürünü öğrenebilmesi için İtalya'da yetişmiş öğretmenleri konsolosluk aracılığıyla geçici süreliğine Almanya'nın farklı eyaletlerine göndermekte ve onlardan yetişen yeni nesillere kendi öz kültürlerini ve dillerini tanıtmalarını beklenmektedir. Yurt dışında görevlendirilecek öğretmenlerde aranan mesleki koşullar arasında herhangi bir disiplin cezası bulunmayıp İtalya'da en az 3 yıl fiili hizmet süresini tamamlamış olmaları, yabancı dil sınavında en az B2 seviyesinde bilgiye sahip olmaları ve MUIR tarafından düzenlenen en az 25 saatlik kültürel eğitim faaliyetlerine katılım belgesine sahip olmaları istenmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenler yurt dışında çalışma uygunluğunu tanımlayan bir sözlü mülakata tabi tutulmaktadır. Seçilen öğretim elemanlarından altı okul yılı boyunca yurt dışında hizmet sağlayabilmeleri beklenmektedir (miur, 2021). 2016/2017 öğretim yılında Dışişleri Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından seçilen toplam 149 öğretmen yurt dışında İtalyan dili ve kültür derslerini vermektedir (documenti.camera, 2021).

Yunanistan Örneği

Yurt dışında yaşayan göçmen Yunanlar için ana dili eğitimi "Gurbetçilerin Eğitimi" adı altında oluşturulan müfredata bağlı olarak verilmektedir. Yunan dilinin ve kültürünün yurt dışında yaşatılıp tanıtılmasına yönelik Yunanistan'ın eğitim politikası Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı gibi birçok bakanlık tarafından yürütülmektedir (Damanakis, 2010, s.70). Yunanca ana dili dersleri veren öğretmenler ikamet ettikleri ülkede kalıcı olarak yaşayan göçmen öğretmenler ve Yunanistan'ın atadığı geçici süreliğine görevlendirilen öğretmenler olarak iki farklı kategoride karşımıza çıkmaktadır (Petraki ve Damanakis, 2020, s.74). Bu öğretmenlerin alanında üç yılı ilköğretim veya ortaöğretim okullarında öğretmenlik hizmeti olmak üzere toplam beş yıllık eğitim hizmetini tamamlamış olmaları ve görevlendirildikleri ülke dilinde veya İngilizce, Fransızca ya da Almancada en az B2 seviyesinde bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (EDU.KLIMAKA, 2020). Görevlendirilen öğretmenler için ilköğretim pedagoji bölümüne bağlı Kültürlerarası ve Göçmenlik Çalışmaları Laboratuvarı (E.DIA.M.ME) tarafından uygulanan ve Millî Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen program çerçevesinde eğitim seminerleri gerçekleştirilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Gurbetçi Eğitim ve Kültürlerarası Eğitim Müdürlüğü istatistiklerine göre 2010 yılında yurt dışında 2.418 Yunan öğretmen okullarda veya Yunan çalışmaları olan üniversitelerde geçici süreliğine görevlendirilmiştir. Bunlar arasında geçici olarak ilköğretim kurumlarında görevlendirilen öğretmenler %572'ye tekabül etmektedir (Petraki ve Damanakis, 2020, s.75). 2021-2022 eğitim ve öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı boyunca Almanya'da Yunanca ve Yunan kültürü dersi için görevlendirilen öğretmenlerin sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, 2021).

Tablo 1. 2020/2021 Eğitim ve Öğretim Yılında Almanya’da Yunanca ve Yunan Kültürü Dersi Veren Öğretmenler

Berlin eyaletine gönderilen öğretmen sayısı	Almanya’nın diğer şehirlerine gönderilen öğretmen sayısı	Toplam
30	37	67

Türkiye Örneği

Yurt dışındaki göçmenler için Türkçe dersi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından “Yurt dışında ana dil olarak Türkçe öğretimi Türkçe ve Türk Kültürü dersi” adı altında yapılmaktadır (Arıcı ve Kırkkılıç, 2017, s.482). Bu dersler Millî Eğitim, Dışişleri, Kültür ve Maliye Bakanlıklarının ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığının temsilcilerinden oluşan Bakanlıklar arası Ortak Kültür Komisyonu tarafından seçilen, şartlara uygun görülen öğretmenler tarafından okutulmaktadır (Adıgüzel ve Şen, 2018, s.825). Bu görev için seçilen öğretmenlerde alanda uzmanlık gibi koşullar aranmamaktadır. Genellikle alanında 5 yıl çalışmış, yabancı dil sınavından 50 puan almış, Mesleki Yeterlilik Sınavını ve Temsil Yeteneği Mülakatını başarılı bir şekilde geçmiş olan öğretmenler görevlendirilmektedir. Şartlara uygun görülen öğretmenlere “Yurt Dışı Göreve Uyum Semineri” verilip göreve hazırlanmaları sağlanmaktadır (Demirbaş, 2014, s.134). Her sene ortalama 400 öğretmen Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe ve Türk Kültürü derslerini vermeleri için yurt dışına yollanmaktadır (Şen, 2016, s.521). Fakat son yıllarda, Almanya’da doğmuş ve öğretmenlik eğitimini tamamlamış göçmen öğretmenler de ana dili dersi için görevlendirilmektedir (Yıldız, 2012, s.8). Türkçe ve Türk Kültürü dersinin temel amacı yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dillerini ve kimliklerini kaybetmemeleri, ülkelerine geldiklerinde uyum sorunu yaşamamaları, öz kültürlerini, millî değerlerini ve tarihlerini tanıyıp benimsemeleridir (MEB, 2018, s.2). 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Almanya’da Türkçe ve Türk Kültürü ile köken dili Türkçe dersi veren öğretmenlerin sayısı aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Yıldız, Arslan ve Thomas 2021, s.45):

Tablo 2. 2020/2021 Eğitim ve Öğretim Yılında Almanya’da Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Veren Öğretmenler

Federal Almanya Cumhuriyeti’nde BAOKK Kararı ile görev yapan Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmen sayısı	Eyaletlerce görevlendirilen öğretmen sayısı	Toplam
498	893	1361

3. Göçmenlerin Ana Dili Öğretimi için Kullanılan Ders Kitapları ve Öğretim Programları

İtalya Örneği

Almanya’da İtalyanca gerek ana dili eğitimi (KEU) olarak gerek ise yabancı dil eğitimi (AG) olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya’da iki dilli İtalyan çocuklarına verilen İtalyan dili ve kültürü kursları bir öğretim programına bağlı olarak uygulanmakta ve her eyalette farklılık göstermektedir. Örneğin Bavyera eyaletinde “Indicazioni generali per la programmazione dei corsi di lingua e cultura italiana” (consmonacodibaviera, 2021) öğretim programına bağlı olarak işlenen İtalyanca ana dili dersleri Baden-Württemberg eyaletinde “Curricula di riferimento per i cordi di lingua e cultura italiana attivati nel Baden-Württemberg” öğretim programı baz alınarak işlenmektedir (consstoccarda, 2021). Avrupa Ortak Referans Çerçevesine uygun olarak hazırlanan Magica Italia 1-2-3 ve Grandi Amici kitapları hem ilkökul çağındaki İtalyan kökenli çocuklar için hem de İtalyancayı yeni öğrenecek yabancılar için kullanılmaktadır. Her iki kitap da toplam üç seviyeden oluşmaktadır. Ders kitabı dışında öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenciler için bir çalışma kitabı mevcuttur (eli-iber, 2021).

Yunanistan Örneği

Yurt dışında ana dili eğitimi olarak Yunanca ve yabancı dil eğitimi olarak Yunanca olmak üzere toplam 65 ülkede uygulanmaktadır. Yurt dışında okutulan Yunanca dil öğretimi farklı organizasyon biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır:

- Yunan okulları
- Gündüz okulları
- İki dilli devlet okulları
- Yunanca Dil Kursları
- Ülkenin eğitim sistemine entegre edilmiş Yunanca dil bölümleri (Hatzidaki, 2013, s.2).

Yunanistan'ın eğitim politikası bağlamında aldığı önlemlerden biri, bakanlık tarafından finanse edilen "Gurbetçilerin Eğitimi" programıdır (Tsarkovista, 2018, s.68). Bu programın temel amacı yurt dışında yaşayan göçmen Yunanların ana dilleriyle ve kültürleriyle olan bağlarını ve kimliklerini koruyup ve yeni nesillere aktarmak, bunun yanı sıra Yunan kökenli olmayan öğrencilere de bu dili ve kültürü tanıtmaktır. Bu program kapsamında Yunanca öğretimini amaçlayan çeşitli eğitim materyalleri ve müfredatlar hazırlanmıştır. Hazırlanan müfredatlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Diasporada Yunanca dil eğitimi için müfredat ve eğitim materyali
- İlk ve ortaöğretimde ikinci dil olarak Yunanca öğretim müfredatı
- Ortaöğretimde ikinci dil olarak hızlandırılmış Yunanca öğretim müfredatı
- İlköğretimde yabancı dil olarak Yunanca öğretim müfredatı
- İlk ve ortaöğretimde tarih ve kültür unsurları öğretim müfredatı (Ioannis, 2014, s.32-34).

Yukarıda bahsedilen öğretim programlarına uygun olarak birtakım eğitim materyalleri hazırlanmıştır:

- İlk ve ortaöğretimde ikinci dil olarak Yunanca eğitimi
Malzeme serisi: Πράγματα και Γράμματα (Şeyler ve Harfler)
- Ortaöğretimde ikinci dil olarak hızlandırılmış Yunanca öğretim
Malzeme serisi: Ελληνικά με την παρέα μου (Arkadaşlarımla Yunanca)
- İlköğretimde yabancı dil olarak Yunanca öğretim
Malzeme serisi: Μαργαρίτα (Margarita)
- İlk ve ortaöğretimde tarih ve kültür unsurları öğretim
Malzeme serisi:
- Εμείς και οι Άλλοι (Biz ve diğerkleri)
- Από τη Ζωή των Ελλήνων της Διασποράς (Diaspora Rumlarının Yaşamından)

(Damanakis, 2010, s.72).

Müfredata göre hazırlanan ve Pedagoji Enstitüsü ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yasallaştırılıp Temmuz 2006'da onaylanan (Damanakis, 2010, s.74) ana dili eğitimi için kullanılan ders kitapları Πράγματα και Γράμματα (Şeyler ve Harfler) aşağıda gösterilmektedir:

Türkiye Örneği

Ders kitapları müfredatın yansıtıcısı olması ve uygulama araçlarının başında gelmesiyle eğitim ve öğretim sürecinin merkezi birimidir. Kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, kültür ve değerler bulunduğu başlıca kaynaktır (Caner ve Kurt, 2020, s.366).

Yurt dışındaki Türkçe ve Türk Kültürü dersleri bir öğretim planı çerçevesinde işlenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1986'dan bugüne kadar toplam dört öğretim programı hazırlanmıştır (Şen, 2010, s.247). 2009 yılına kadar bütün öğretim programları bir ders kitabına bağlı olmadan uygulandığından birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Ayrancı, Mete ve Keskin, 2017, s.19). Öğretmenlerin müfredatta bulunan amaç ve kazanımları verecek literatürün yerine kendilerinin öğretim materyali tasarlaması, zamanla artan nüfusa rağmen ana dili dersine katılım sayısında düşüşe sebep olan en mühim nedenlerden biri olmuştur (Çelik ve Gülcü, 2016, s.288). Bu problemleri ortadan kaldırmak adına Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla yurt dışındaki soydaşlarımız için "Uzaktaki Yakınlarımız" projesi gerçekleştirilmiş ve yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi, Türkçe ve Türk Kültürü dersi adı altında verilmeye başlanmıştır (Ayrancı, Mete ve Keskin, 2017, s.19). Proje; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı koordinesinde, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı ile eş güdüm içinde uygulanmaktadır. Bu proje ile yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının kendi öz kültürlerini yaşatarak ve koruyarak yaşadıkları ülkeye uyum sağlayabilmeleri; hedef kitleye özgü öğretim programı, öğretim materyali, ders kitabı ve web sitesinin sağlanması, yurt dışında görevlendirilecek öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin artırılmasına bağlı çalışmaların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Şen, 2010, s.246). Proje kapsamında bu hedeflere yönelik; ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve dinleme CD'leri hazırlanmıştır (Ayrancı, Mete ve Keskin, 2017, s.20).

Yurt dışında Türk kültürünün tanıtılıp yaşatılması, yayılması ve muhafaza edilmesi; yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın öz kültürleriyle bağlarının güçlendirilmesi ana dili öğretiminin amaçlarından biridir. Günümüzde uygulanan öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler; "Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı

düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve sosyal katılım”; temel değerler ise; “*vatanseverlik, hoşgörü, farklılıklara saygı duyma, barış, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık, misafirperverlik, dayanışma, sorumluluk, paylaşımcı olmak, dürüstlük, yardımseverlik ve estetik duyarlılık*” olarak sınırlanmıştır (İrmak, 2016, s.304).

	1-3 Çalışma Kitabı		1-3 Ders Öğretim Materyali
	4-5 Çalışma Kitabı		4-5 Ders Öğretim Materyali -1- 4-5 Ders Öğretim Materyali -2-
	6-7 Çalışma Kitabı		6-7 Ders Öğretim Materyali -1- 6-7 Ders Öğretim Materyali -2-
	8-10 Çalışma Kitabı -1- 8-10 Çalışma Kitabı -2-		8-10 Ders Öğretim Materyali -1- 8-10 Ders Öğretim Materyali -2-

Tablo 3. 1986- 2009 Senesine Kadar Hazırlanan Öğretim Programları

- I. 1986 “Yurt Dışı İşçi Çocukları Türkçe-Türk Kültürü ile Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programları”
- II. 2000 “Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe (1-10. Sınıflar), Türk Kültürü (4-10. Sınıflar), ve Yabancı Dil Olarak Türkçe (6-11. Sınıflar) Dersleri Öğretim Programları”
- III. 2006 “Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Taslak Öğretim Programı (1-10. Sınıflar)”
- IV. 2009 “Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1-10. Sınıflar)”.

Tablo 3’te görüldüğü üzere Yurt dışında okutulan Türkçe ve Türk Kültürü dersi için 1986 yılından 2009 yılına kadar toplamda dört öğretim programı geliştirilmiştir.

Gerek Alman makamlarınca sunulan gerekse Türk dış temsilcilikleri tarafından sunulan Türkçe derslerinin organizasyon şekillerine bakıldığında öğretim programı ve materyal eksikliği, öğretmen yetersizliği gibi birçok konu sürekli gündemde olmuştur. Eş zamanlı olarak değişik öğretim programlarının olmasıyla beraber var olan ders materyallerinin yetersiz kalması ve öğrencilerin gereksinimlerini karşılayamaması gibi konularda birtakım eleştiriler gelmektedir. Konsolosluk nezdinde verilen Türkçe ana dili dersleri için gerekli ders materyalleri Türkiye’den

getirilmektedir. Ancak yurt dışında okutulan Türkçe ana dili dersleri için hazırlanan öğretim materyalleri oradaki öğrencilerin çok dilli gelişimlerini ve yaşanan ülkenin eğitim sisteminin yapısını çok dikkate alınmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bütün bu eleştiriler de göz önünde bulundurularak 2017’de MEB tarafından Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Mevcut Durum Analizi araştırması uygulanarak raporlaştırılmış elde edilen rapor doğrultusunda 2018’de Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı geliştirilmiş ve nihayet 2019’da ise Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim materyalleri hazırlanmıştır. Hazırlanan yeni ders kitapları ve öğretim programı aşağıdaki ilkeler doğrultusunda düzenlenmiştir: (Yıldız ve Karadağ, 2019, akt. Yıldız, Arslan ve Thomas, 2021, s.46-47).

- Ana temalar belirlenmiş ve 21. yüzyıl becerileri dikkate alınmıştır,
- Çok dillilik ve çok kültürlülük ön planda tutulmuştur,
- Kültürlerarası eğitimin ilkeleri esas alınmıştır,
- Farklı okul türleri ve dil seviyeleri dikkate alınmıştır,
- Veli, öğrenci ve öğretmenlerin görüşü alınmıştır,
- Beceri alanlarına göre eğitimin ilkeleri esas alınmıştır.

2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren hazırlanan yeni müfredat Almanya’nın yanı sıra diğer Avrupa ülkelerinde de uygulanmaya başlanmıştır. Hazırlanan öğretim programı Almanca, Fransızca ve İngilizceye tercüme edilerek ilgili ülkelerin okullarına ve eğitim bakanlıklarına ulaştırılmıştır. 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında ortalama 150.000 ders kitabının dağıtımı yapılmış ve kullanılmaya başlanmıştır (Yıldız, Arslan ve Thomas, 2021, s.47).

Yeni müfredata göre alanında uzman kişiler tarafından sahada çalışan öğretmenlerin görüşleri de alınarak hazırlanan ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarına ait görseller aşağıdadır:

Görsel 1. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitapları Kapakları

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları 8 dil seviyesi temel alınarak hazırlanmıştır. Bunun sebebi ise hem ülkelerin okul sistemleri arasında farklılıkların olması hem de derse katılım sağlayan öğrencilerin dil seviyelerinin de birtakım farklılıklar göstermesidir. Bu bağlamda

hazırlanan kitaplar yeni müfredata bağlı olarak her düzey için ayrı ayrı oluşturulmuştur (Yıldız, 2019, s.3).

4. İtalyan, Yunan ve Türk Göçmenlerin Ana Dili Öğretimine Yönelik Hazırlanan Dijital Platformlar

İtalya Örneği

Vivit Projesi: Canlı İtalyanca

İtalyan dilinin ve kültürünün Yurt dışındaki tanıtımı için yapılan girişimlerden biri Vivi Italiano projesidir. Accademia della Crusca tarafından koordine edilen ve Mart 2015'te kullanıma sunulan bu dijital platformun, özellikle yurt dışında yaşayan ikinci ve üçüncü nesillerin memleketleriyle sağlam bir kültürel temas kurmalarında iyi bir referans noktası olması hedeflenmektedir. İtalyan diline ve kültürüne yönelik eğitim faaliyetleri sunan bu platform;

- Dil,
- İtalyan Didaktiği,
- Edebiyat, tiyatro ve sanat,
- Toplum ve gelenekler olarak dört ayrı bölümden oluşmaktadır (viv-it, 2021).

Hem öğrencilerin hem de eğitimcilerin yararlanabileceği bu dijital arşiv aynı zamanda çağdaş İtalyanca metinlere, öğretim materyallerine, ikonografik ve multimedya içeriklere yer vermektedir (comunitaitalfona, 2021).

Görsel 2. "Vivi Italiano" Kapsamında Kurulan Veri Tabanının Görüntüsü

Yunanistan Örneği

Kültürlerarası ve Göç Çalışma Merkezi (E.DIA.M.ME.)

Girit Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nün kurumsallaşmış üç laboratuvarından biri olan "Kültürlerarası ve Göç Araştırmaları Laboratuvarı" (E.DIA.M.ME), Haziran 1996'da kurulmuştur.

Bu projenin temel hedefleri;

- Diasporadaki Rumların ve özellikle gurbetçi Yunanlıların eğitim ve öğretim konularını, yaşadıkları ülkelerdeki sosyo-ekonomik ve kültürel durumları ve koşulları araştırmak,

- Yunanistan'daki sosyo-ekonomik, siyasi, kültürel ve eğitim koşullarıyla ilgili olarak, Yunanistan'a geri dönen Yunanlıların ve yabancıların eğitimiyle ilgili konularını araştırmak,
  - Yurt dışında Yunan ve Yunan olmayan öğrencilere, ülkelerine geri dönen öğrencilere ve Yunanistan'daki yabancı öğrencilere ikinci dil olarak Yunanca öğreten öğretmenleri yetiştirmek ve geliştirmek,
  - Bu kategorilerdeki öğrencilere Yunanca öğretimi, İkinci dil olarak Yunanca öğretimi ve Yunan kültürünün öğretimi için materyal üretmektir (E.DIA.M.ME, 2021).
- Görsel 3'te "Kültürlerarası ve Göç Çalışma Merkezi" (E.DIA.M.ME) kapsamında kurulan internet sitesinin görüntüsü verilmiştir.

Görsel 3. Kültürlerarası ve Göç Çalışma Merkezi Adı Altında Kurulan İnternet Platformu

Bu kapsamda kurulan e-öğrenme platformu basılı ve elektronik eğitim materyallerinin geliştirilmesini, yurt dışındaki öğrenciler için yenilikçi eğitim programlarının hazırlanıp uygulanmasını ve bunun yanı sıra hem geçici görevlendirilen öğretmenlerin hem de yurt dışında ikamet eden Yunan öğretmenlerin bu veri tabanından yararlanmalarını amaçlamıştır. Bununla beraber uzaktan eğitim ve öğretime de katkı sağlamayı hedeflemiştir (Hatızdaki, 2013, s.4).

Türkiye Örneği

Uzaktaki Yakınlarımız Web Sitesi

Millî Eğitim Bakanlığı "Uzaktaki Yakınlarımız Projesi" kapsamında yurt dışındaki Türk çocuklarının kendi öz benliklerini ve kültürlerini unutmamaları ve aynı zamanda yaşadıkları topluma uyum sağlamaları için bir internet sitesi kurmuştur. Bu web site ile birlikte yurt dışındaki Türklerin oluşturduğu STK'lerin, okul aile birliklerinin, öğrencilerin ve aynı zamanda velilerin oluşturulan öğretim materyallerine rahatça ulaşım sağlamaları hedeflenmiştir. Görsel 4'te "Uzaktaki Yakınlarımız Projesi" kapsamında oluşturulan internet sitesinin ekran görüntüsü verilmiştir (Şen, 2010, s.249).

Görsel 4. Uzaktaki Yakınlarımız Projesi Kapsamında Kurulan İnternet Sitesi

Fakat oluşturulan web sitesi herhangi bir güncelleme yapılmadan açıldığı şekliyle kalmıştır. Aralık 2014'ten itibaren sayfaya erişim sağlanamayıp sunucudan cevap alınmadığı uyarısıyla karşılaşılmaktadır (Çelik, 2016, s.30).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Yurt dışındaki Türkçe ve Türk Kültürü derslerini okutan öğretmenlere yönelik bulgularda öğretmenlerin Bakanlıklar arası Ortak Kültür Komisyonu tarafınca seçildiği, alanda uzmanlık koşullarının aranmadığı tespit edilmiştir. Genel olarak alanda 5 yıl çalışma şartını tamamlayan her branştan öğretmen; mesleki yeterlilik sınavını, temsil yeteneği mülakatını ve yabancı dil sınavını başarıyla tamamlaması koşuluyla öğretmen olarak görevlendirilebilmektedir. Şen (2020) de yapmış olduğu çalışma sonucunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafınca yurt dışında Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmeni olarak görevlendirilen öğretmenlerin dersin içeriğine uygun düzeyde seçilmediğini belirtmiştir.

İtalya Cumhuriyeti'nin; yurt dışında ikamet eden İtalyan göçmenlerin ana dillerinden ve kültürlerinden kopmamaları için Almanya'nın farklı eyaletlerinde "İtalyan dili ve kültürü kursu" adı altında ilkokullarda ana dili eğitimi organize ettiği, bunun yanı sıra yine Avrupa'nın farklı ülkelerinde birçok İtalyan kültürü enstitülerinin bulunduğu ve hem göçmenlere hem de İtalyancayı yabancı bir dil olarak öğrenmek isteyenlere çeşitli çalışmaları üstlendiği gözlemlenmiştir. Almanya'da "İtalyan dili ve kültürü kursu" adı altında okutulan ana dili dersleri için İtalya'dan atanan öğretmenlerde 3 yıl fiilî hizmeti tamamlamış olmaları, yabancı dil sınavında B2 düzeyinde bilgiye sahip olmaları ve MIUR tarafından düzenlenen eğitim faaliyetlerinde 25 saatlik katılım belgesine sahip olmaları gerektiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bir sözlü mülakata tabi tutulduğu saptanmıştır.

Yurt dışında okutulan Yunanca ana dili eğitimi ise yurt dışında yaşayan gurbetçi öğretmenler ve Yunanistan'dan geçici bir süreliğine atanan öğretmenler tarafından "Gurbetçilerin Eğitimi" adı altında işlendiği tespit edilmiştir. Yine öğretmenlerde 5 yıllık hizmet görevinin tamamlanması ve yabancı dil sınavında belli bir düzeye erişilmesi sonucunda bir atanmanın gerçekleştiği ve bu öğretmenlerin Kültürlerarası ve Göçmenlik Çalışmaları Laboratuvarınca bir eğitim seminerine tabi tutulduğu görülmektedir.

Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin 2009 yılına kadar kitaptan bağımsız şekilde işlendiği sonucuna varılmıştır. 2009 yılında "Uzaktaki Yakınlarımız Projesi" kapsamında "Yurt Dışındaki

Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı” ve bu öğretim programına uygun ders kitapları geliştirilmiştir. Hazırlanan öğretim materyallerinin iki dilli yetişen öğrencilere uygun olmadığı kanısına varılarak 2019 yılında tekrardan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı geliştirilmiş ve dil seviyelerine uygun şekilde öğretim materyalleri hazırlanmıştır. Ayranı, Mete ve Keskin’in de 2017 yılında yapmış oldukları çalışma sonucunda elde ettikleri veriler doğrultusunda 2009 yılında hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının öğrencilere uygun olmadığını, yazım yanlışları, noktalama yanlışları, kitap içi yazım tutarsızlıkları, amaç dışı etkinlikler gibi birçok hataların olduğunu tespit etmişlerdir.

Yapılan araştırmada elde edilen verilere göre İtalyancanın ilkokullarda hem ana dili öğretimi hem de yabancı dil öğretimi olarak iki farklı kategoride verildiği gözlemlenmiştir. Derslerin bir müfredata bağlı olarak işlendiği ve kitapların hem ana dili eğitiminde hem de yabancı dil eğitiminde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Yunancanın yurt dışındaki öğretimine yönelik hem ana dili eğitim kapsamında hem de yabancı dil öğretimi kapsamında iki farklı kategoride karşımıza çıktığı ve bu çerçevede müfredatın ve öğretim materyallerinin hazırlandığı gözlemlenmektedir. 2009 yılında Millî Eğitim Bakanlığının başlattığı “Uzaktaki Yakınlarımız” projesi yurt dışında yaşayan vatandaşların eğitime yönelik ihtiyaçlarına karşılık vermek amacıyla tasarlanmış ve bu kapsamda da Avrupa’da okutulmak üzere “Türkçe ve Türk Kültürü” ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, çeşitli görsel-işitsel öğretim materyalleri hazırlanmıştır.

Yurt dışında İtalyan dilinin ve kültürünün tanıtımı için dijital arşiv kapsamında “Vivit İtalyan” projesinin oluşturulduğu, bu proje kapsamında yurt dışında yaşayan yeni nesil İtalyanların ülkeleriyle kültürel bağ kurmaları amaçlanmış aynı zamanda da eğitimcilerin bu platformdan yararlanmalarının hedeflendiği tespit edilmiştir. Duso ve Cordoni (2015), yapmış oldukları çalışma sonucunda aynı şekilde Vivit Italiano’nun İtalyanca diline ve kültürüne çok yönlü bir genel bakış sunduğunu, Teche Rai gibi birçok kamu ve özel arşivlerden alınan 1000’den fazla görüntü ve yaklaşık 250 ses ve video kaydıyla yapılandırılmış materyallerin bulunduğu bir web portal olduğunu belirtmişlerdir.

Yurt dışında yaşamını sürdüren Yunan göçmenler için 1996 yılında “E.DIA.M.ME.” adında bir e-öğrenme platformunun kurulduğu, proje kapsamında göçmen Yunanların kültür ve eğitim, sosyo-ekonomik koşullarıyla ilgili konuların araştırılması, Yunanca ve Yunan kültürü öğretimiyle ilgili materyallerin geliştirilmesinin hedeflendiği tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda Almanya’da Türkçenin, Yunancanın ve İtalyancanın ana dili eğitimine yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Yurt dışındaki ana dili eğitimi için öğretmenler alan uzmanları arasından seçilmelidir
- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde “yurt dışındaki göçmen çocuklara ana dili eğitimi” kapsamında bölümler açılabilir.
- Almanya’da yaşayan diğer göçmen grupların eğitim politikaları incelenebilir bu alana yönelik akademik çalışmaların sayısı artırılabilir.
- Göçmenlere ana dili eğitimi veren öğretmenlerin bu derse yönelik görüşleri alınabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, F. B. ve Şen, Ü. (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin yurt dışı görevlerine ilişkin kaygı ve hazırbulunuşluk durumları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 8(4), 822-839.
- Arıcı, B. ve Kırkkılıç, A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (41), 480-500.
- Arslan, M. ve Şaşmaz, A. (2016). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili kullanımı ve kültür açısından karşılaştıkları sorunlar: Bosna Hersek örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4(1), 180-195.
- Ayrancı, B. B., Mete, F. ve Keskin, H. (2017). İki dilli Türk çocukları için "Türkçe ve Türk Kültürü" kitaplarının şekil açısından değerlendirilmesi. *Aydın Tömer Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi*, 2, 15-55.
- Aytan, T., Başkapan, A. ve Uysal, G. (2018). Avrupalı Türkler ana dili eğitimi çalışmayı üzerine bir değerlendirme. *Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 6(2), S. 16-34.
- Baştuğ, D. ve Kara, Ş. (2018). İki dilli Türk çocuklarının ana dil öğretimine ilişkin aile görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı)*, 31-42.
- Brachat-Schwarz, W., Wolf, R. ve Kaiser, M. (2020). 60 Jahre Anwerbeabkommen mit Griechenland und Spanien. *Statistisches Monatsheft Baden-Württemberg*, 3-21.
- Çakır, M. (2002-2003). Almanya'daki çok kültürlü ortamlarda Türkçenin ana dili olarak kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 39-58.
- Çakır, M. ve Yıldız, C. (2016). Turkish Teachers' Perceptions on Turkish and Turkishculture Courses in Germany. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4(3). 2017-257.
- Caner, M. ve Kurt, B. (2020). Ders kitabı değerlendirme yaklaşımları. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 12(1), 365-382.
- Çelik, Y. (2016). *Fransa'da yaşayan iki dilli Türk çocuklarına öz düzenleyici öğrenme stratejileriyle Türkçe öğretimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çelik, Y. ve Gülcü, İ. (2016). Yurt dışında kullanılan Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 287-296.
- Circonscrizione Consolare di Berlino*. (2016-2017). Von Ufficio Scuola Ambasciata d'Italia: https://ambberlino.esteri.it/ambasciata_berlino/resource/doc/2017/02/ptof_berlino_2016-17.pdf 25.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Comunità Radiotelevisiva Italoфона*. (2021). <https://www.comunitaitalofona.org/collegamenti/viviti-vivi-litaliano/> 24.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Demirbaş, H. (2014). *Eğitim-kültür açısından Avrupa'daki Türk çocukları sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Direkci, B., Şimşek, B. ve Akbulut, S. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenme sürecinde kültür aktarımına yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 278-293.
- EDU.KLIMAKA.GR. (2021). <https://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi/apospaseis/816-kritiria-diadikasies-apospaseis-exwteriko> 17.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- EDU.KLIMAKA.GR. (2021). <https://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi/apospaseis/816-kritiria-diadikasies-apospaseis-exwteriko> 17.08.2021 tarihinde alınmıştır.

- EDU.KLIMAKA.GR. (2021). <https://edu.klimaka.gr/sxoleia/sxoleia-exwterikoy/3229-tmima-ellinikis-glwssas-kai-politismou> 25.10.2021 tarihinde alınmıştır.
- Ergenç, İ. (1993). Yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili sorunu. *Dil bilim Araştırmaları*, 4, 61-70.
- Irmak, Y. (2016). Belçika'da Türkçe öğretiminin sorunları ve Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarına eleştirel bir yaklaşım. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 301-312.
- Italiano Lingua Straniera. (2021). www.eli-iber.com: <https://www.eli-iber.com/assets/images/pdf/ILS.pdf> 26.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Karababa, Z. C. ve Karagül, S. (2014). Yurt dışındaki Türklere Türkçe öğretmenlerin sınıf içi uygulamalara yönelik görüşleri. *Milli Eğitim*, 44(204), 155-166.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koçak, İ. (2015). Çok kültürlü ortamda kimlik edinimine bir örnek. *Die Gaste*.
- Koçak, M. (2012). Almanya'da yaşayan Türklerin Türkçe dil becerileri üzerine bir inceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4(1), 303-313.
- Koparan, B. ve Canbulat, M., (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültür öğelerinin aktarımına yönelik bir durum çalışması. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 5(2), 40-57.
- MEB. (1996). Almanya Federal Cumhuriyeti'ndeki Türk Çocuklarının Eğitimi-Öğretimi ve Sayısal Bilgiler. *Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yayını*.
- Okur, A., İnce, B. ve Gülec, İ. (2016). *Yabancılar Türkçe öğretimi üzerine araştırmalar*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Sala, R. (2007). Vom "Fremdarbeiter" zum "Gastarbeiter". *Institut für Zeitgeschichte*, 55(1), 93-120.
- Şen, Ü. (2010). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan çalışma ve uygulama. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2(3), 239-253.
- Şen, Ü. (2015). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ve materyal tasarım (Belçika Örneği)*. Ankara: Edge Akademi.
- Şen, Ü. (2016). İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde öğretmen yetiştirme sorunu ve üniversitelerdeki mevcut durumun değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 518-529.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Statistika. (2021). <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/464141/umfrage/auslaender-aus-griechenland-in-deutschland/> 16.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- www.consmonacodibaviera.esteri.it. (2021). https://consmonacodibaviera.esteri.it/Consolato_MonacodiBaviera/resource/doc/2018/01/20180130_indicazioni_generali.pdf 26.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- www.consstoccarda.esteri.it. (2021). https://consstoccarda.esteri.it/consolato_stoccarda/resource/doc/2019/07/curricula_a_b_c.pdf 26.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- www.miur.gov.tr. (2021). <https://www.miur.gov.it/web/guest/procedura-selettiva-personale-scuola-all-estero> 25.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Basımı.

- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Basımı.
- Yıldız, C. (2019). *Yurt dışındaki çocuklarımız için yeni Türkçe ders kitapları*. 1-10.
- Yıldız, C., Arslan, K. ve Thomas, R. (2021). *İki dillilik ve dil edinimi (Almanya'da Türkçe-Almanca iki dilli büyüyen çocuklar üzerine bir inceleme)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Δαμανάκης, Μ. (2010). Αποτίμηση της μέχρι το 2010 ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό και οι προοπτικές της. Πανεπιστημιο κρητης παιδαγωγικο τμημα δ.ε. εργαστηριο διαπολιτισμικων και μεταναστευτικων μελετων (*Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.*).
- Ελενη, Ρ. (2013). Σημερινη κατασταση και προοπτικες της συγχρονησελληνογλωσσης εκπαιδευσης στην ελληνικη diaspora. 4. εργασια στη θεματικη ενοτητα ελληνισμος της diasporas.
- Ελενη, Ρ. (2013). Σημερινη κατασταση και προοπτικες της συγχρονησελληνογλωσσης εκπαιδευσης στην ελληνικη diaspora. 4. εργασια στη θεματικη ενοτητα ελληνισμος της diasporas.
- Ιωαννης, Γ. (2014). Η Ελλάδα μέσα στα βιβλία της ελληνικής γλώσσας για τη διασπορά. Μια βιβλιογραφική έρευνα. *Ψυχοπαιδαγωγικη της ενταξης: ενα σχολειο για ολους Κατεύθυνση : Ψυχοπαιδαγωγικές συνιστώσες της πολυπολιτισμικότητας διπλωματικη εργασια*.
- Πετράκη, Κ., & Δαμανάκης, Μ. (2020). Κατάρτιση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά. *Comparative and International Education Review*, (16-17), 72-88.